

Sosiaali- ja terveysministeriö
Asianumero: STM075:00/2011

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä alkoholilain kokonaisuudistukseksi

Lastensuojelun Keskusliiton tehtävänä on lastensuojelun kehittäminen ja alalla toimivien järjestöjen, kuntien ja valtiovallan yhteistoiminnan edistäminen. Keskusliitolla on 94 jäsenjärjestöä ja 39 kunta- tai kuntayhtymäjäsentä. Keskusliitto tavoittelee yhteiskunnassa tilannetta, jossa lasten tarpeet on aidosti asetettu etusijalle päätöksenteossa ja että lapselle kuuluvat oikeudet toteutuvat täysimääräisinä.

Lastensuojelun Keskusliiton näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä alkoholilain kokonaisuudistukseksi **ehdotetuista lakimuutoksista pitää luopua ja alkoholilakia uudistaa siten, ettei alkoholista aiheutuvia haittoja ja kustannuksia lisätä.** Nykyisellään hallituksen esitys vaarantaa lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia, kasvattaa alkoholin kokonaiskulutusta sekä tuottaa taloudellisia, sosiaalisia ja inhimillisiä kustannuksia. Esitys on oleellisessa ristiriidassa sille asetettujen terveyttä ja hyvinvointia edistävien tavoitteiden kanssa. Lisäksi Lastensuojelun Keskusliitto edellyttää nykyistä laajempaa arviota esitettyjen muutosten vaikutuksista lapsiin.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Hallituksen esityksessä alkoholilain kokonaisuudistukseksi todetaan sen keskeisenä periaatteena olevan alkoholihaittojen vähentäminen. Tästä huolimatta hallitus esittää lainsäädäntöä muutettavan niin, että se käytännön kokemuksen ja tutkitun tiedon perusteella lisää alkoholista aiheutuvia haittoja. Kaupassa myytävän alkoholin vahvuuden nostaminen, anniskeluaikojen pidentäminen ja valvonnan heikentäminen tulevat kasvattamaan alkoholin kulutusta sekä lisäämään haittoja ja kustannuksia, kuten myös hallituksen esityksessä avoimesti ja selkeäsanaisesti todetaan.

Lastensuojelun Keskusliitto vaatii, että esitetyn sijaan alkoholilakia uudistetaan niin, että siinä käytetään tehokkaiksi todettuja keinoja alkoholista aiheutuvien sosiaalisten, terveydellisten ja taloudellisten haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholi on yksi merkittävimmistä ongelmien aiheuttajista lapsiperheissä. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, alkoholipolitiikan tarkoitus on vähentää alkoholin käyttäjille, heidän läheisilleen, muille ihmisille ja yhteiskunnalle aiheuttamia ongelmia ja haittoja. Keskeisin osa alkoholipolitiikkaa tulee olla lasten ja nuorten suojaaminen suorilta ja välillisiltä alkoholihaitoilta.

Alkoholi ei ole elinkeinopoliittikkaa

Hallituksen esitys nostaa alkoholiin liittyvät elinkeinopoliittiset näkökohdat sosiaali- ja terveystieteiden näkökohtien ohi. Alkoholi ei ole kuitenkaan ensisijaisesti elinkeinopoliittinen kysymys. Lastensuojelun Keskusliitto vaatii, että hallitus muuttaa esitystään niin, että se suojaa – ei vaaranna – lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia.

Alkoholia koskevan sääntelyn vähentämistä perustellaan sillä, että se lisää yksilöiden valinnanvapautta ja vastuuta omasta elämästä. Lasta ei voi pitää vastuullisena aikuisten alkoholista aiheutuvista ongelmista. Kuitenkin ne lähes aina aiheuttavat ongelmia myös lapsille. Tehokkain tapa suojata lapsia alkoholihaitoilta on vaikuttaa universaalein toimenpitein haittojen esiintymiseen yhteiskunnassa. Kokonaiskulutuksen kasvusta aiheutuvia ongelmia ei pystytä korjaamaan lapsi- ja perhekohtaisella lastensuojelulla tai muulla yksilöllisellä tuella.

Alkoholihaittojen korjaaminen aiheuttaa jo nykyisellä tasolla valtavia kustannuksia lapsi- ja perhepalveluissa. Jo syntyneiden ongelmien oikaisemisella ei voida koskaan saavuttaa ennaltaehkäisyn vaikutusta ja kustannustehokkuutta.

Esitetty muutos lisää myös lasten alkoholikulutusta

Kohtuukäyttöä edistävä vastuullinen alkoholipoliittikka vähentää viime kädessä korjaavien toimien tarvetta ja suojaa lapsia alkoholin liikkakäytön haittavaikutuksilta.

Kuten hallituksen esityksessään todetaan, ehdotetut lakimuutokset oletettavasti lisäävät myös lasten alkoholikulutusta ja katkaisevat siten viime vuosien alaikäisten alkoholikulutuksen laskevan trendin. Esityksessä nostetaan esiin kysymys siitä tasosta alkoholihaittoja, jotka yhteiskunnassa ovat hyväksyttäviä. Lasten näkökulmasta haittojen ehkäisyn tulee olla aina etusijalla.

Kokonaisuudessaan hallituksen esityksessä alkoholilain kokonaisuudistukseksi on erittäin niukasti arvioitu sen lapsivaikutuksia. Alkoholilainsäädännön muutoksilla on hyvin merkittäviä vaikutuksia lasten elämään ja siksi niitä valmisteltaessa on erityisen tärkeää kattavasti kartoittaa ja arvioida muutosten lapsivaikutuksia.

Myöskään elinkeinopoliittisesti esitetty muutos ei ole perusteltu. Kuten hallituksen esityksessä todetaankin, muutos lisää kaupasta hankitun alkoholin osuutta ravintola-anniskelun kustannuksella. Siten muutos jatkaisi pitkään kestänyttä negatiivista kehitystä, jossa alkoholinkäyttö on enenevässä määrin siirtynyt koteihin, eli lähemmäs lasten arkiympäristöä. Vastuullisella alkoholipoliittikalla pitäisi päinvastoin pyrkiä siirtämään kulutusta ravintoloihin. Tällä olisi myös positiivisia työllistäviä vaikutuksia.

Hallituksen esitys pitää sisällään kaikki perustelut sille, miksi lakia pitää uudistaa niin, että alkoholihaittoja ehkäistään. Esityksessä ei ole juuri lainkaan rationaalisia perusteluja sille, että alkoholin saatavuutta ja kokonaiskulutusta lisätään. Päinvastoin kuin hallituksen esityksessä todetaan, viimeisimmän tutkimustiedon

perusteella suurin osa suomalaisista ei näe alkoholin saatavuuden lisäämistä tarpeelliseksi ja kokee siitä olevan enemmän haittaa kuin hyötyä¹.

Esityksessä todetaan, että ”Uudistuksen pitkän aikavälin yhteiskunnalliset vaikutukset olisivat sekä käytännössä että periaatteellisella tasolla suuret. Alkoholijuomien saatavuuden tietoinen lisääminen heikentää välittömästi väestön terveyttä ja hyvinvointia ja lisää terveyseroja.” Tällaista kehitystä ei voi pitää millään perusteilla kannatettavana. Hallituksen esityksessä tuodaan esiin kolme vaihtoehtoista päälinjaa, joilla alkoholipolitiikkaa voitaisiin uudistaa. Näistä hallitus on valitsemassa niin koko yhteiskunnan kuin lasten hyvinvoinnin ja tulevaisuuden kannalta kaikkein haitallisimman.

¹ Nummela 2016. Alkoholin saatavuus ja haitat. Ehyt ry. <http://www.ehyt.fi/sites/default/files/EHYT%20Alkoholin%20saatavuus%20ja%20haitat.pdf>